

Ham, Olmensesteenweg

Nota Proefsleuvenonderzoek

Auteurs:

Jessica Siemons

Autorisatie:

B.A.T.M. Weekers-Hendrikx (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

Colofon

VEC Nota 809

Ham – Olmensesteenweg
Nota proefsleuvenonderzoek

Vlaams Erfgoed Centrum bv
Auteurs: J. Siemons

Archeologienota ID 13755

In opdracht van: Vertrouwelijk
Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bv, Geel, december '20

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijk schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bv.

Vlaams Erfgoed Centrum bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum
Liesdonk 5
2440 Geel
Tel + 32 (0)16 39 47 96
info@vlaamserfgoedcentrum.be
www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Administratieve gegevens	5
1.3	Archeologische voorkennis en maatregelen	7
1.4	Doelstelling en onderzoeksvragen	8
1.5	Huidig gebruik en verstoringen	8
1.6	Beschrijving van de geplande werken	9
2	Werkwijze en onderzoeksstrategie	10
2.1	Strategie	10
2.2	Methodiek tijdens het veldwerk	12
3	Assessmentrapport	13
3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment	13
3.2	Aardkundige beschrijving	13
3.3	Assessment van de sporen	15
4	Besluit	25
4.1	Assessment van het onderzochte gebied	25
4.2	Bepaling van vervolgonderzoek	27
5	Samenvatting	27
	Literatuur	27
	Geraadpleegde websites	27
	Bijlage 1 Plannenlijst	28
	Bijlage 2 Fotolijst	29
	Bijlage 3 Tekeninglijst	30
	Bijlage 4 Sporenlijst	31
	Bijlage 5 Gedetailleerde sporenkaarten	32
	Bijlage 6 Vlak- en maaiveldhoogtes	33
	Bijlage 7 Beschrijving referentieprofiel	35
	Bijlage 8 Afkortingen in de database	39

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E - 6 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Bron: Onderzoeksbaldans Vlaanderen

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in december 2019 en januari 2020 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Olmensesteenweg te Ham (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen herverkaveling van de bestaande percelen. Het advies was een proefsleuvenonderzoek.

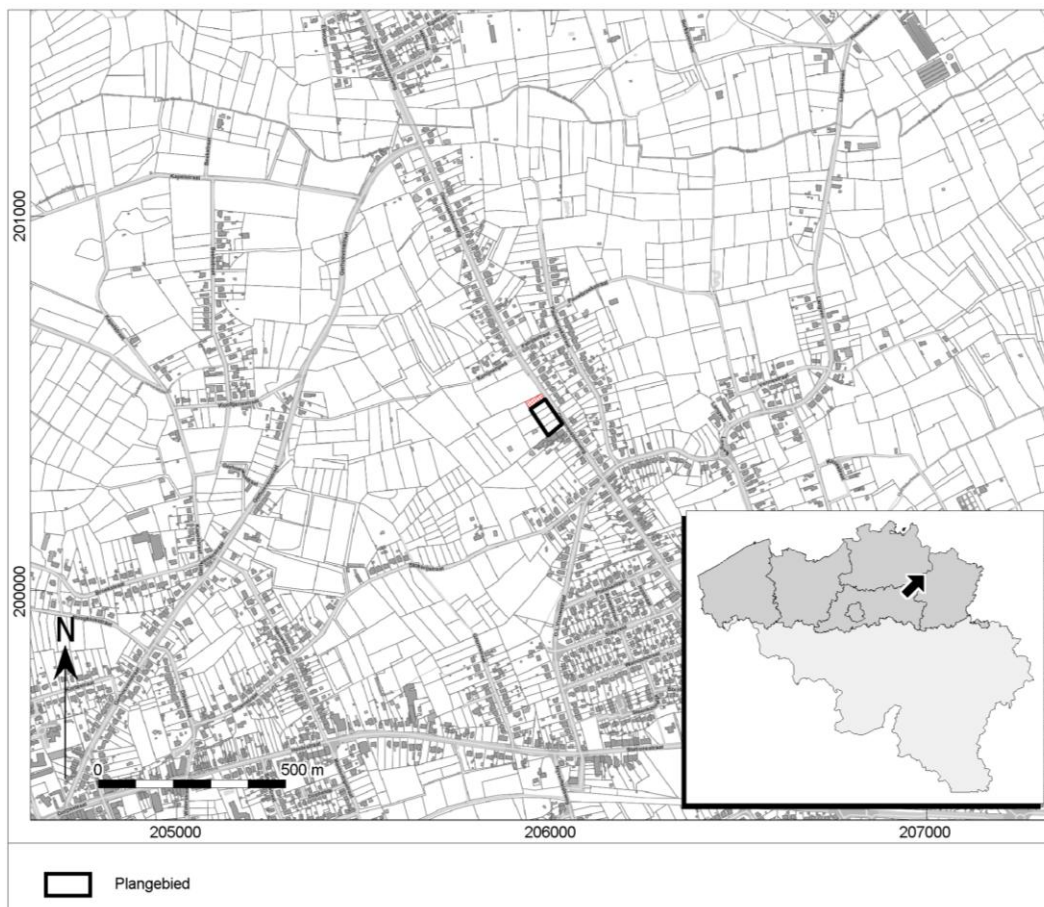
Het proefsleuven onderzoek is uitgevoerd op maandag 23 mei 2020 door Jessica Siemons (veldwerkleider) en Michiel de Wachter (assistent-archeoloog) van het Vlaams Erfgoed Centrum. De graafmachine werd geleverd door firma DaVeGro bvba. Controle en coördinatie van de velddocumentatie is uitgevoerd door Jan Willem Beestman.

Het archeologisch onderzoek stond onder toezicht van Onroerend Erfgoed provincie Vlaams-Brabant.

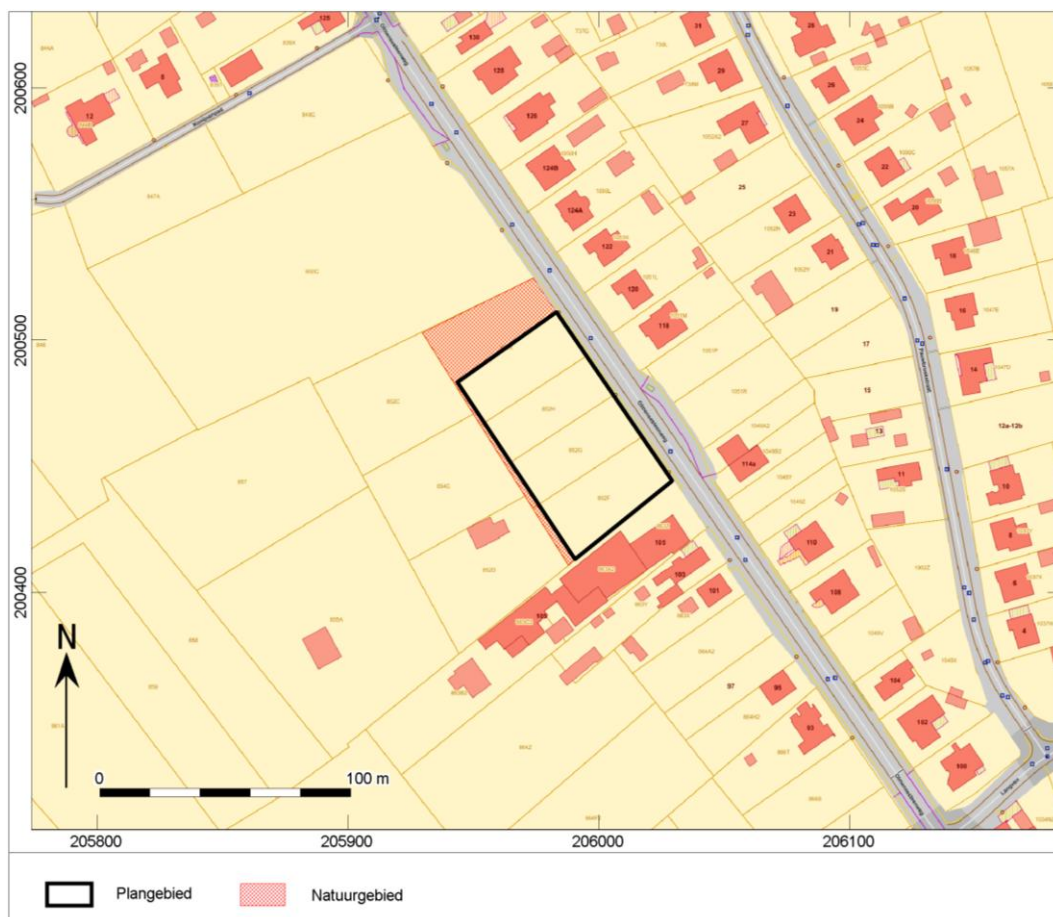
De documentatie die tijdens de archeologische prospectie is verzameld, wordt bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bv.

1.2 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen nota:	Proefsleuvenonderzoek (archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem)
Aanleiding:	Verkavelingplannen
Locatie:	Olmensesteenweg
Plaats:	Ham
Gemeente:	Ham
Provincie:	Limburg
Kadastrale gegevens:	Ham, afd. 1 sectie A nrs. 842f 842g 842h en 852k/ex
Diepte bodemverstoring	Onbekend
Oppervlakte plangebied	5406m ² / 0,54 ha
Coördinaten (<i>bounding box</i> ; <i>Lambertcoördinaten</i> (<i>EPSG:31370</i>))	205929.8 / 200410.7 206029.1 / 200410.7 205929.8 / 200524.8 206029.1 / 200524.8
Projectcode	2020K143 2019K183 (bureauonderzoek)
VEC-projectcode:	HAM1-20/ 4220141
ID archeologienota	ID 13755
Auteurs:	J. Siemons (veldwerkleider)
Projectmedewerker(s):	J. Siemons (veldwerkleider) M. De Wachter (archeoloog-assistent)
Autorisatie:	B. Weekers-Hendriks (erkende archeoloog, OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)
Begindatum onderzoek:	23-11-2020
Einddatum onderzoek:	23-11-2020
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Archeologische vooronderzoek met ingreep in de bodem; Archeologische waarde;

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied te Ham.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek.

1.3 Archeologische voorkennis en maatregelen

In januari 2020 heeft het Vlaams Erfgoed Centrum een archeologienota opgesteld van de locatie Ham, Olmensesteenweg (ID 13755). Hierin werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Uit het bureauonderzoek¹ is gebleken dat er een lage tot middelhoge verwachting voor archeologisch resten in het plangebied is. Het gebied ligt in een zone op geruime afstand van een waterloop. Dit is een vereiste om bewoning uit de vroege prehistorie te kunnen verwachten. De verwachting op artefactensites uit de Steentijd is daarmee laag. Voor sporensites uit de periode Neolithicum tot en met Middeleeuwen geldt er een middelhoge verwachting. De landschappelijke ligging sluit niet uit dat bewoning heeft (kunnen) plaatsvinden. Over archeologische vindplaatsen in de omgeving is weinig bekend. Tot op heden heeft er ook weinig onderzoek plaatsgevonden, wat het kennispotentieel juist vergroot. Voor de historische periode is de verwachting laag aangezien het gebied buiten bestaande historische gebieden ligt. Op de oudst bekende historische kaart uit 1744 is er het gebied nog niet ingericht. Pas op de Ferrariskaart is de Olmensteenseweg zichtbaar. Gedurende de 19e en 20e eeuw is er op verschillende historische kaarten en luchtfoto's geen bebouwing zichtbaar en is het gebied ingericht geweest als bosgebied.

¹ Stevens, 2020.

Op basis van de bovenstaande gegevens kon worden gesteld dat het plangebied onvoldoende onderzocht is en dat de kans op eventuele archeologische sporen aanwezig is. Een proefsleuvenonderzoek werd geadviseerd.

1.4 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het proefsleuvenonderzoek heeft tot doel om de verwachting opgesteld tijdens het bureauonderzoek te toetsen, en indien de aanwezigheid van sporen kan worden gestaafd een waardering aan de vindplaats geven.

In het Programma van Maatregelen² werden de volgende onderzoeksvragen opgesteld voor het proefsleuvenonderzoek:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - Wat is de omvang?
  - Komen er oversnijdingen voor?
  - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

1.5 Huidig gebruik en verstoringen

Het plangebied ligt aan de Olmensesteenweg en bestaat uit vier percelen, 852K, 852H, 852G en 852F. Volgens het gewestplan is het plangebied deels in een woongebied gelegen en deels in natuurgebied. Het terrein is nooit bebouwd geweest en is momenteel braakliggend. Wel heeft er een bos op het terrein gestaan. Aan de hand van oude luchtfoto's is te zien dat het bos in 2016 verwijderd is. Eventuele verstoring hiervan is te verwachten.

² Stevens, 2020a.

Er werd nog geen milieuhygiënisch onderzoek uitgevoerd binnen het plangebied. In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIP. Langs de straat lagen een aantal leidingen en kabels maar ook een elektriciteitskabel door het zuiden van het plangebied. Deze lag niet in de weg voor de geplande sleuven.

1.6 Beschrijving van de geplande werken

Het doel van de geplande werken is om het plangebied te verkavelen in functie van woningbouw. De huidige vier kavels worden herverdeeld in acht kavels, zeven hiervan zijn voorbestemd voor nieuwbouw en een wordt natuurgebied (afb. 3). Vijf kavels zullen een omvang van 539 m² hebben, naast een kavel van 713 m² en een kavel van 735 m². Het natuurgebied zal 1263 m² omvatten. Het volledige plangebied heeft daarmee een omvang van 5406 m².

De geplande herverkaveling en latere ontwikkeling zullen leiden tot directe bodemverstoring door de geplande werken, dan wel tot kennisverlies door versnippering. Voor het plangebied dient daarom uitgegaan te worden van een integrale verstoring. De consequentie van de voorgenenen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Afb. 3. Geplande werken binnen het plangebied (bron opdrachtgever).

2 Werkwijze en onderzoeksstrategie

2.1 Strategie

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk en de bepalingen uit het programma van maatregelen. Voor de start van het proefsleuvenonderzoek is een melding van aanvang gedaan (ID 4044) bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Tevens is een projectcode aangevraagd in het archeologieportaal (2020K143)

Om een betrouwbaar beeld te kunnen vormen van de aanwezige archeologie binnen het plangebied, diende een oppervlakte van ongeveer 12,5% worden onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. Er is gekozen voor dit percentage omdat op die manier genoeg oppervlakte onderzocht kon worden om een goede archeologische verwachting te bekomen van het plangebied. Naast de sleuven, die 10% van de oppervlakte beslaan, is er ruimte voorzien voor 2,5% in de vorm van kijkvensters, dwarssleuven of volsleuven.

In totaal werden er zes proefsleuven gepland. Hiervan is er een vervallen doordat deze lag in het natuurgebied dat haar bestemming behoudt. Het te onderzoeken terrein beslaat daardoor maar 4143 m². De proefsleuven hebben een afmeting van 2 x 45 m en een noordoost-zuidwest oriëntatie. Ze beslaan een totale oppervlakte van 450 m², wat overeenkomt met 10,8 % van het plangebied. Verder is er nog ruimte voor ongeveer 1,7% van het plangebied om extra kijkvensters te plaatsen waar nodig. De tussenafstand tussen de sleuven bedraagt ca. 14-15 m waardoor de sleuven maximaal gespreid worden (afb. 4).

Afb. 4. Gepland puttenplan met aanduiding van het natuurgebied.

De zone waarin het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd betrof een braakliggend terrein met in het noord- en zuidwesten bosgebied en met in het noordoosten de Olmensesteenweg (afb. 5-6). Alle bomen en planten/struiken waren gerooid. De proefsleuven konden volgens plan aangelegd worden. Er werd bij elke

proefsleuf een kijkvenster aangelegd om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te onderzoeken. In totaal werd ca. 532 m² van het terrein onderzocht (afb. 7). Dit komt neer op ca. 12,8%.

Afb. 5. Zicht op het natuurgebied richting het noordwesten.

Afb. 6. Zicht op het gerooid terrein richting het zuiden.

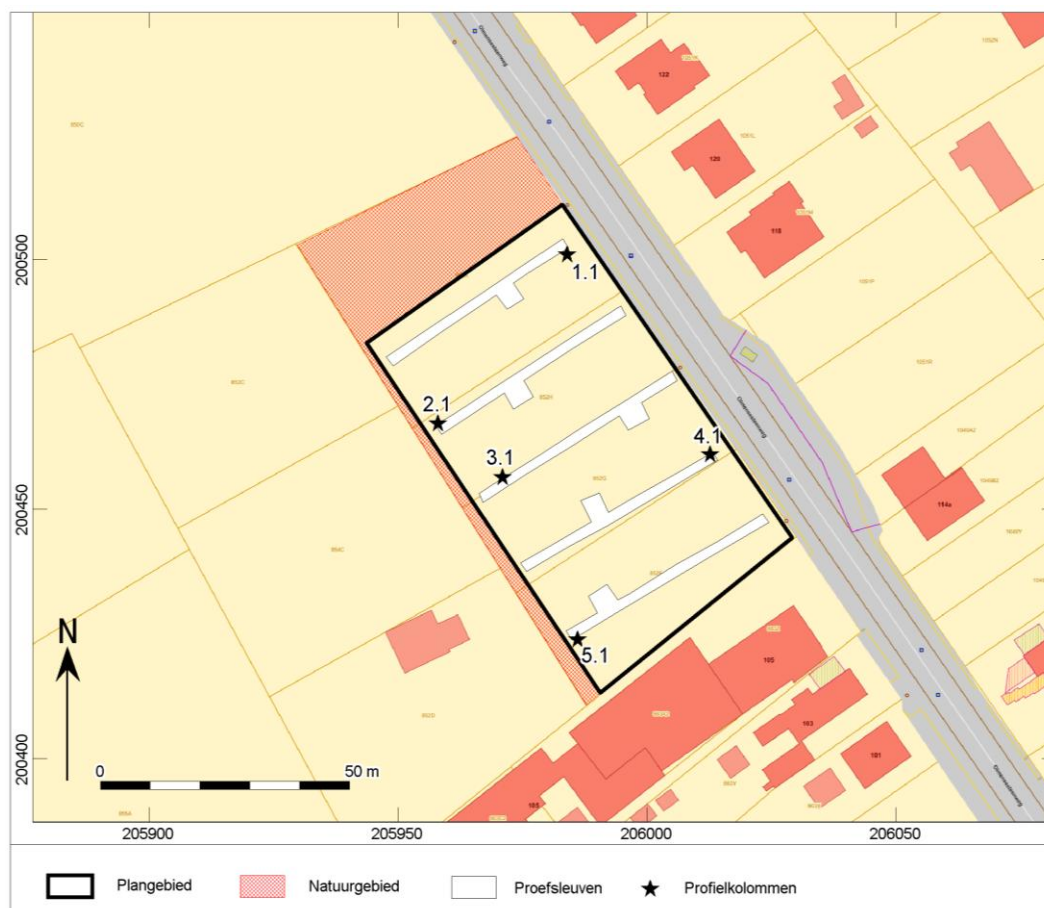
Afb. 7. Overzicht van de aangelegde proefsleuven.

2.2 Methodiek tijdens het veldwerk

Het archeologische vlak is onder begeleiding van de veldwerkleider machinaal aangelegd door een kraan op rupsbanden met een gladde bak. Het vlak is ter plaatse van de sporen manueel opgeschaafd om de leesbaarheid te bevorderen. Hierna zijn het vlak en de sporen digitaal ingemeten en uitvoerig beschreven (spoornummer, vorm, soort, kleur, samenstelling) met behulp van een *Global positioning system* (GPS).

Om een indruk te krijgen van de aard en conservering zijn enkele grondsporen met de hand gecoupeerd. Alle antropogene sporen zijn in het vlak gefotografeerd en de gecoupeerde sporen zijn gefotografeerd, getekend (schaal 1:20) en beschreven.

Om de bodemopbouw te bestuderen zijn er vijf profielkolommen aangelegd (afb. 8). De profielkolommen zijn handmatig opgeschaafd en vervolgens ingekrast. De kolommen zijn bestudeerd door een aardkundige. De lithologische lagen zijn gedocumenteerd, alsook de archeologisch relevante lagen zoals vegetatiehorizonten, cultuurlagen en sporen. Alle lagen zijn beschreven op textuur, kleur en bodemkundige verschijningen.

Afb. 8. Locatie van de profielkolommen (opgebouwd uit werkput en profielnummer).

3 Assessmentrapport

3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Gezien het gering aantal archeologisch aangetroffen sporen zijn er geen stalen genomen. Zodoende ontbreekt een assessment van de stalen. Een assessment van het vondstmateriaal ontbreekt ook door het gebrek aan vondsten. Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de digitale plannen en coupetekeningen, de foto's en de spoorbeschrijvingen. Deze gegevens werden bestudeerd in relatie tot historisch kaartmateriaal en luchtfoto's.

3.2 Aardkundige beschrijving

Tijdens het veldwerk zijn er vijf profielen opgeschaafd en gedocumenteerd. Deze zijn beschreven op lithologie, sedimentologie en bodenvorming. De bodems zijn beschreven per onderscheiden hoofd- en subhorizont. Van elk profiel is, indien nodig, het koolzure kalkgehalte bepaald met behulp van een 10% zoutzuuroplossing. Daarnaast zijn, indien aanwezig, sedimentaire structuren beschreven.

De X- en Y-coördinaten zijn ingemeten met een *Global positioning system* (GPS) met een nauwkeurigheid van 1 cm (planimetrie in Lambertcoördinaten (EPSG:31370)). De Z-coördinaten zijn tevens tot op 1 cm nauwkeurig bepaald, op basis van de Tweede Algemene Waterpassing.

Geologische en bodemkundige schets

Geomorfologisch bevindt het plangebied zich in de Kempen. De topografie in de omgeving van het plangebied heeft een glooiend karakter. Het plangebied ligt op een relatief hoger gelegen deel ten opzichte van de omgeving. In de omgeving zijn geen waterlopen aanwezig.

Op de Tertiairgeologische kaart bestaat de ondergrond van het plangebied uit de Formatie van Diest. Deze formatie bestaat uit groen tot bruin zand, dat heterogeen is, meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten bevat, gekenmerkt wordt door schuine gelaagdheid, glauconietrijk is, alsook

micarische horizonten bevat. De Formatie van Diest werd gevormd tijdens het Tortonien en Vroeg-Messinien (ongeveer 11 tot 7 miljoen jaar geleden, in het late Mioceen) en dagzoomt in de provincies Brabant, Antwerpen en Limburg. Ze werd gevormd tijdens de laatste grote transgressie van de zee vanuit het noorden, waarbij een groot deel van de landmassa van wat tegenwoordig België heet onder water viel

Op de Quartairgeologische kaart is het plangebied ingedeeld in profieltype 1. Profieltype 1 bestaat uit eolische afzettingen (zand/zandleem), uit het Weichseliaan en mogelijk Vroeg-Holoceen. De eolische sedimenten uit de laatste ijstijd, het Weichseliaan (116.000-11.700 jaar geleden), bestaan in het noorden van Vlaanderen voornamelijk uit zand, en gaan richting het zuiden over naar zandleem en leem. Deze pakketten zijn ontstaan als gevolg van verdroging van het landschap en een gebrek aan vegetatie, waardoor sediment tijdens deze ijstijd op grote schaal door de wind verplaatst kon worden en als een deken over het landschap worden afgezet. Lokaal kunnen deze afzettingen nog als colluvium zijn verschoven (zogenaamde hellingafzettingen). Dit kan gebeurd zijn tijdens het Weichseliaan of pas tijdens het Holoceen, de huidige warme periode (sinds 11.700 jaar geleden).

Op basis van de bodemkaart kan afgeleid worden dat het plangebied zich op een Zcfc bodem bevindt. Een Zcfc bodem is een matig droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. Deze bodem kent een variant van de moederbodem waarbij het materiaal in de diepte een geel of groenachtige kleur heeft. Het is een typische bodem voor natuurlijke zandgronden waarbij een beginnende podzolvorming aanwezig is en die onder landbouw gelegen is.

Bodemopbouw in het projectgebied

Het plangebied bestaat uit een droge zandbodem waarbij de natuurlijke bodemopbouw deels bewaard is gebleven. Het archeologisch niveau lag aan de top van de natuurlijke bodem, de C-horizont. Over het hele terrein kwam een AC-profiel voor. Het ging meestal om een zeer dunne A-horizont met daaronder een quartaire gele dekzand C-horizont en een tertiaire groene C-horizont op geringe diepte (afb. 9 profiel 1.1). De quartaire C-horizont was meestal sterk doorworteld waardoor sporen slecht zichtbaar waren. In werkput 2 was er geen quartaire C-horizont aanwezig maar direct de groene tertiaire C-horizont aangetroffen. In het westen van werkput 1 en 3 werd nog een grijs gevlekte laag aangetroffen (afb. 9 profiel 3.1). Deze kan geïnterpreteerd worden als een reductiehorizont die ontstaan is in een zeer natte context. Op het DTM is te zien dat het plangebied op een hoger gelegen deel ligt in het landschap en dat er een afvloeiingwaaier te zien is waarbij geulen zijn ontstaan door erosie. Wellicht is de grijze laag dan ook de opvulling van zo een erosiegeul. Onder de grijze laag werd een harde ijzerrijke reductielaag aangetroffen. Onderin de grijze laag werden ook bruine ijzeroer brokken aangetroffen.

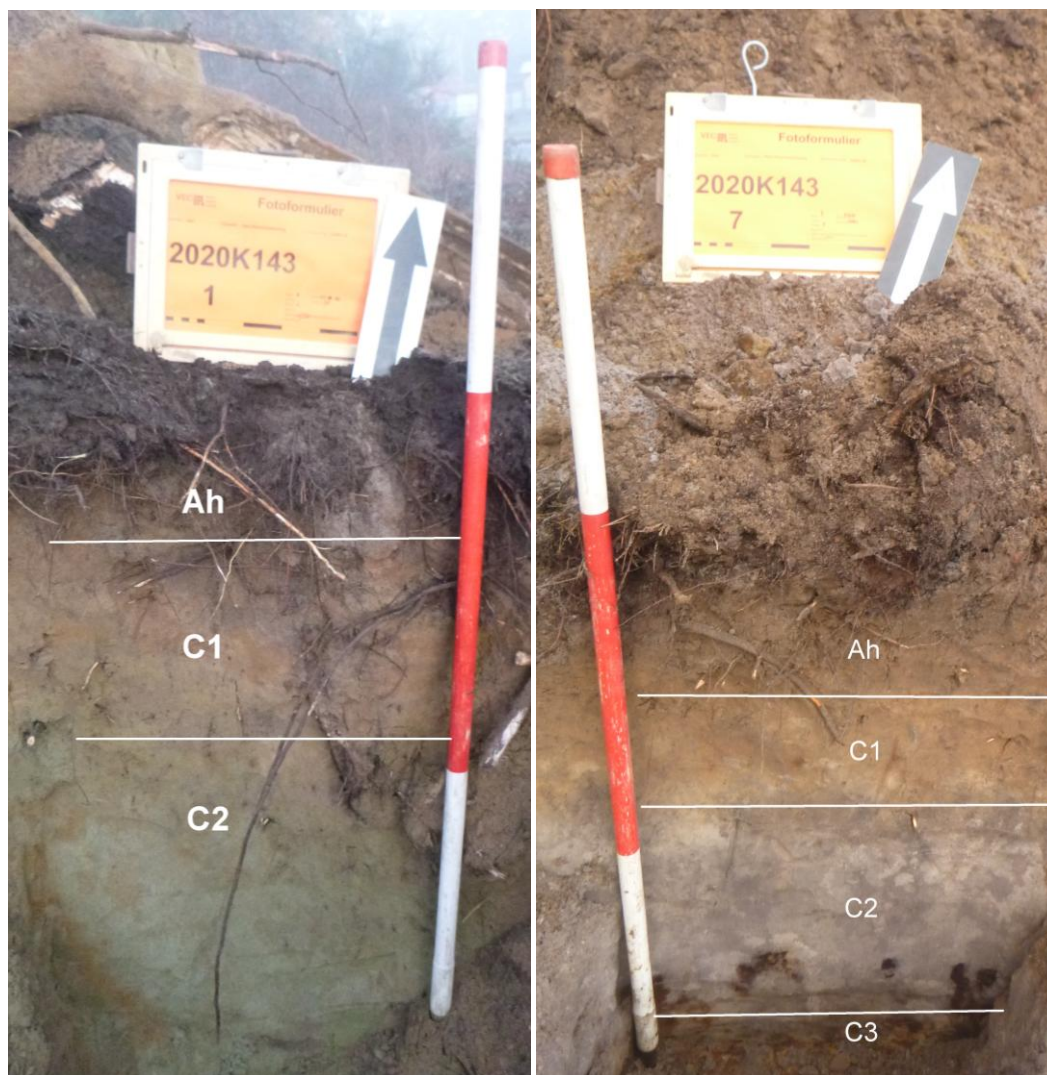
De referentieprofielen vertonen de volgende profielopbouw (afb. 9):

Profiel 1.1

S1000	ZS1, donker grijsbruin: bouwvoor (A-horizont)
S5000	ZS1, bruingeel: quartaire moederbodem (C1-horizont)
S5001	ZS1, grijsgroen: tertiaire moederbodem (C2-horizont)

Profiel 3.1

S1000	ZS1, donker grijsbruin: bouwvoor (A-horizont)
S5001	ZS1, bruingeel: quartaire moederbodem (C1-horizont)
S5002	ZS1, witgrijs gevlekt: reductiehorizont (C2-horizont)
S5003	ZS1, geelbruin gevlekt: ijzerrijke reductielaag (C3-horizont)

Afb. 9. Profielen 1.1(links) en 3.1(rechts).

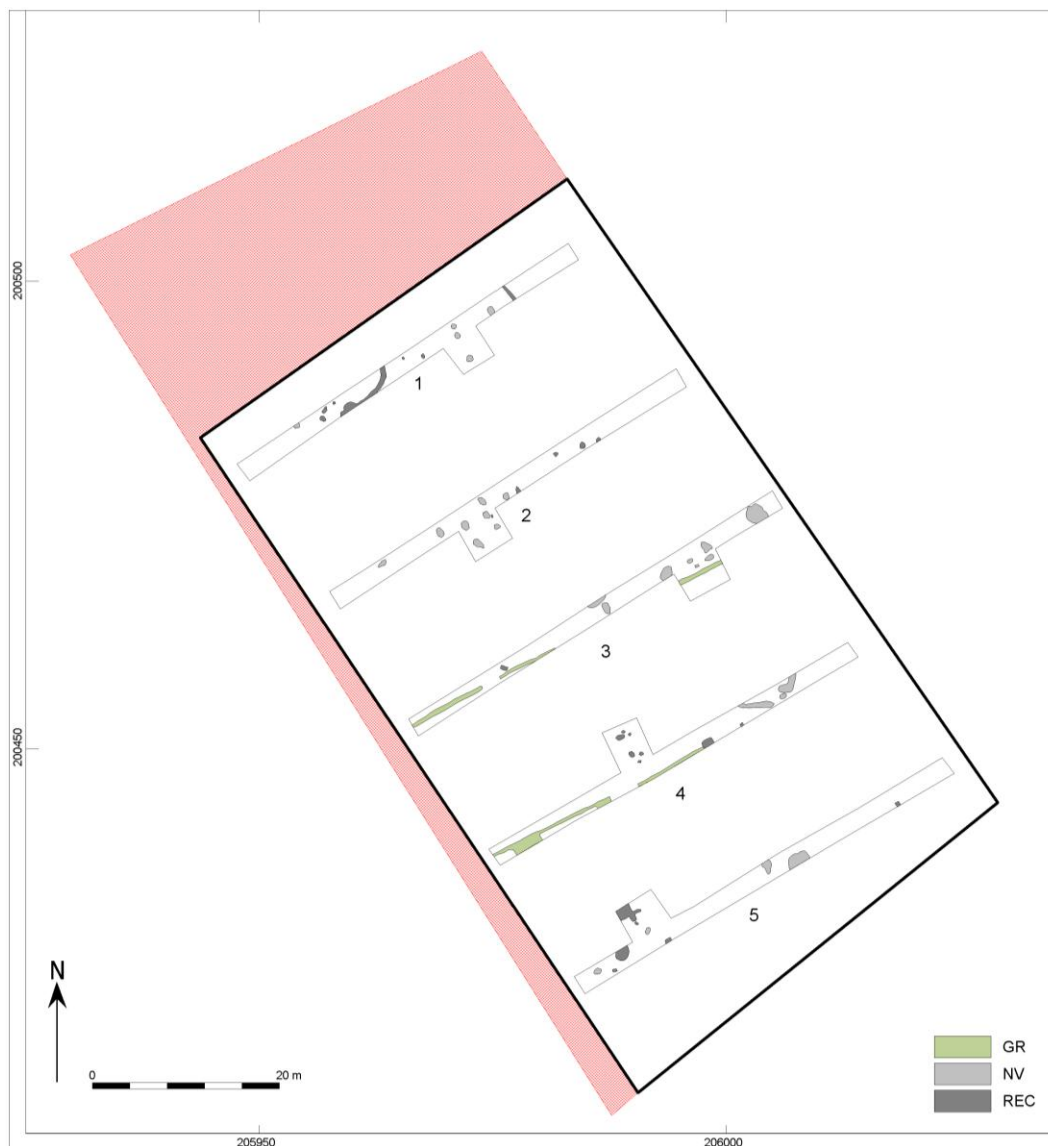
Conclusie

Het plangebied betreft een droge zandbodem. Volgens de bodemkaart komt binnen het plangebied een Zcfc bodem voor. De situatie tijdens het proefsleuvenonderzoek komt overeen met dit type. De tertiare groene zandbodem van de Formatie van Diest kwam op geringe diepte voor. Binnen het plangebied werd overal een AC-profiel aangetroffen. Het ging om een dunne A-horizont met daaronder een gele dekzand C-horizont en een groene tertiaire C-horizont. Alleen in werkput 2 werd geen dekzand C-horizont aangetroffen. In het westen van werkput 1 en 3 werd nog een grijze reductiehorizont aangetroffen. Deze is waarschijnlijk ontstaan door de opvulling van een erosiegeultje. Onder de grijze laag was nog een ijzerrijke reductielaag aanwezig. Het archeologische vlak lag aan de top van de natuurlijke bodemopbouw, de C-horizont.

3.3 Assessment van de sporen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal drie categorieën sporen geregistreerd. Deze zijn geïnterpreteerd als natuurlijke verkleuring (NV), greppel (GR) en recente verstoring (REC) (afb. 10). In bijlage 4 is de sporenlijst terug te vinden. De gedetailleerde sporenkaart en vlakhoogtekaarten zijn ondergebracht in de bijlagen 5 en 6.

Afb. 10. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

De natuurlijke sporen die in het vlak zijn aangetroffen en direct als natuurlijk zijn herkend, hebben steeds het spoornummer 998 (NV) gekregen. Deze natuurlijke sporen behelzen dierengangen of -holen en plantaardige verstoringen zoals boomvallen en wortelgangen. Deze sporen zijn te herkennen door een onregelmatige aflijning in het vlak en vaak de oorspronkelijke bodemvorming als vulling. De meeste natuurlijke verstoringen zijn te wijten aan het bos dat tot een aantal jaar geleden op het terrein gestaan heeft. Aan de hand van oude luchtfoto's is te zien dat het bos in 2016 verwijderd is. Het gaat dus om recente natuurlijke verstoringen (afb. 11). De recente verstoringen die in het vlak zijn aangetroffen en direct als recent zijn herkend, hebben steeds het spoornummer 999 (REC) gekregen. Deze recente sporen zijn te herkennen aan een scherpe aflijning en hebben eenzelfde opvulling als de recente lagen zoals de bouwvoor. Ook kunnen deze sporen puin of afval bevatten (afb. 12)

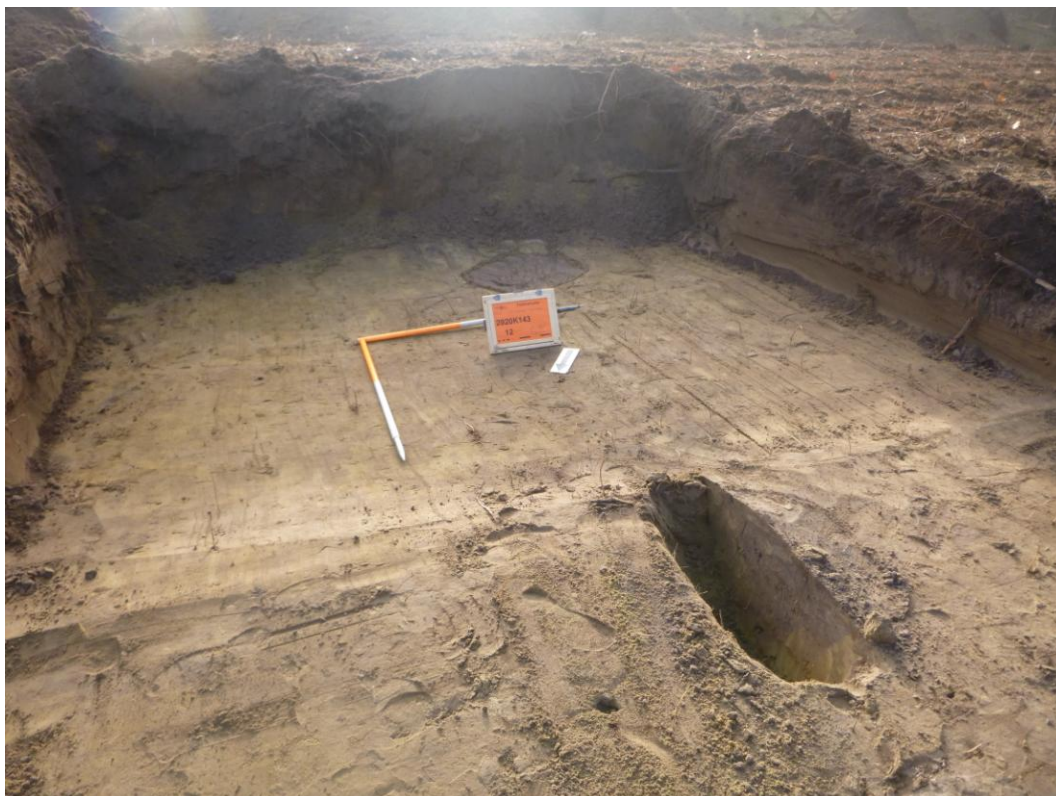

Afb. 11. Verstoringen van wortels en stonken in werkput 5.

Afb. 12. Recente verstoring met plastic in werkput 1.

Tijdens het onderzoek werden zes mogelijke paalkuilen of kuilen aangetroffen in werkput 1. Er werden er een aantal gecoupeerd om de aard te achterhalen. Bij spoor 1 en 2 werd een kijkvenster aangelegd (afb. 13). Spoor 1 werd gecoupeerd en werd geïnterpreteerd als een recente natuurlijke verkleuring (afb. 14). Het spoor had een grijsbruine vulling en veranderde steeds vorm bij het afsteken van het profiel. Aan de hand van deze coupe zijn de andere sporen ook als natuurlijk geïnterpreteerd. In het westen van werkput waren spoor 3, 4 en 5 aanwezig. Ze waren redelijk goed afgelijnd in het vlak en hadden een grijsbruine vulling (afb. 15). Spoor 3 werd gecoupeerd en werd door de scherpe aflijning en puntige vorm in de coupe geïnterpreteerd als een recent spoor (afb. 16). De andere sporen hadden dezelfde vulling waardoor deze ook als recente sporen geïnterpreteerd zijn.

Afb. 13. Kijkvenster in werkput 1.

Afb. 14. Coupe van spoor 1.

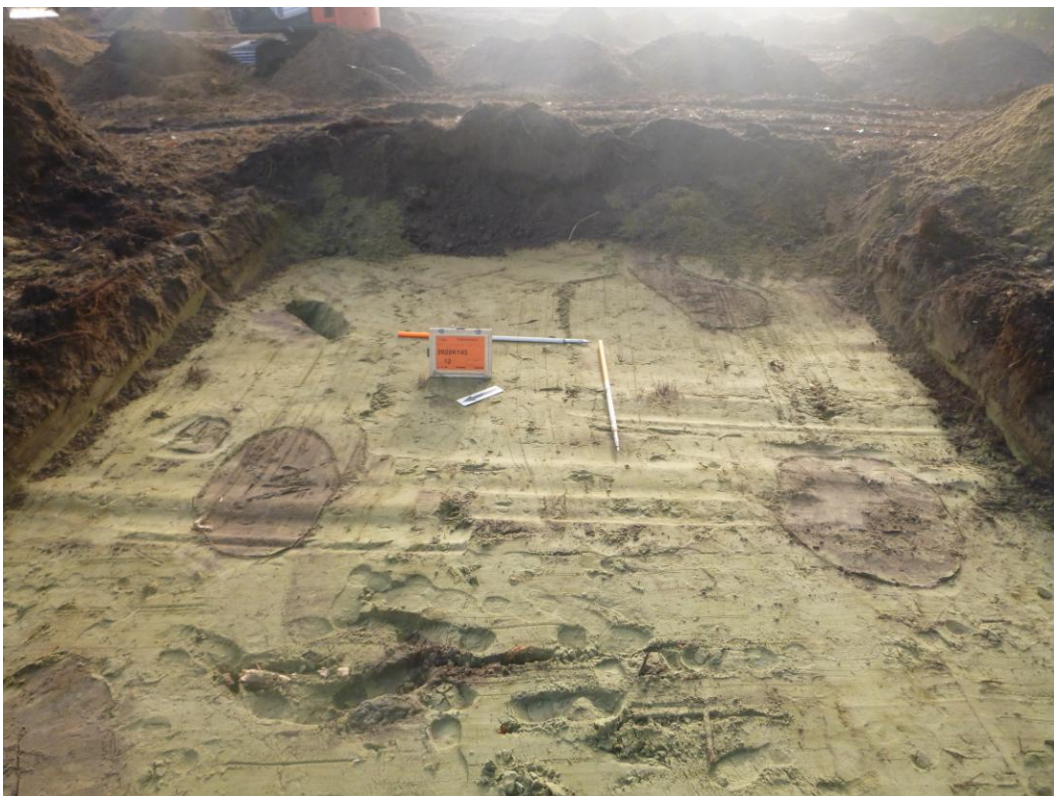
Afb. 15. Spoor 3, 4 en 5 in het vlak.

Afb. 16. Coupe van spoor 3.

In werkput 2 werden alleen maar natuurlijke verkleuringen en recente verstoringen aangetroffen. Er werd een kijkvenster aangelegd bij een cluster natuurlijke verkleuringen (afb. 17). In het kijkvenster werden nog een aantal natuurlijke sporen aangetroffen. Een hiervan is gecoupeerd en liet een vage aflijning zien (afb. 18). Ook was de vorm van het spoor in de coupe heel wisselend naargelang de coupe afgestoken werd.

Afb. 17. Kijkvenster in werkput 2.

Afb. 18. Coupe van een natuurlijk spoor in werkput 2.

In het westen van werkput 3 werd een greppel (spoor 6) aangetroffen (afb. 19). Het had een bruine vulling en was nog maar 10 cm bewaard in het vlak. Deze greppel werd ook aangetroffen in het kijkvenster in het oosten (afb. 20). Hier werd de greppel gecoupeerd in het profiel (afb. 21). Hier is te zien dat de greppel nog 40 cm diep is en twee vullingen kent. Het gaat om een bruine vulling met daaronder nog een grijs gelaagde vulling. De greppel is geplot op historisch kaartmateriaal. De greppel komt overeen met een perceelsgrens op de Ferrariskaart uit 1777 (afb.22). De oorspronkelijke ligging van het plangebied komt niet geheel overeen doordat historische kaarten moeilijk te georefereren zijn.

Afb. 19. Spoor 6 in het westen van werkput 3.

Afb. 20. Kijkvenster in werkput 3.

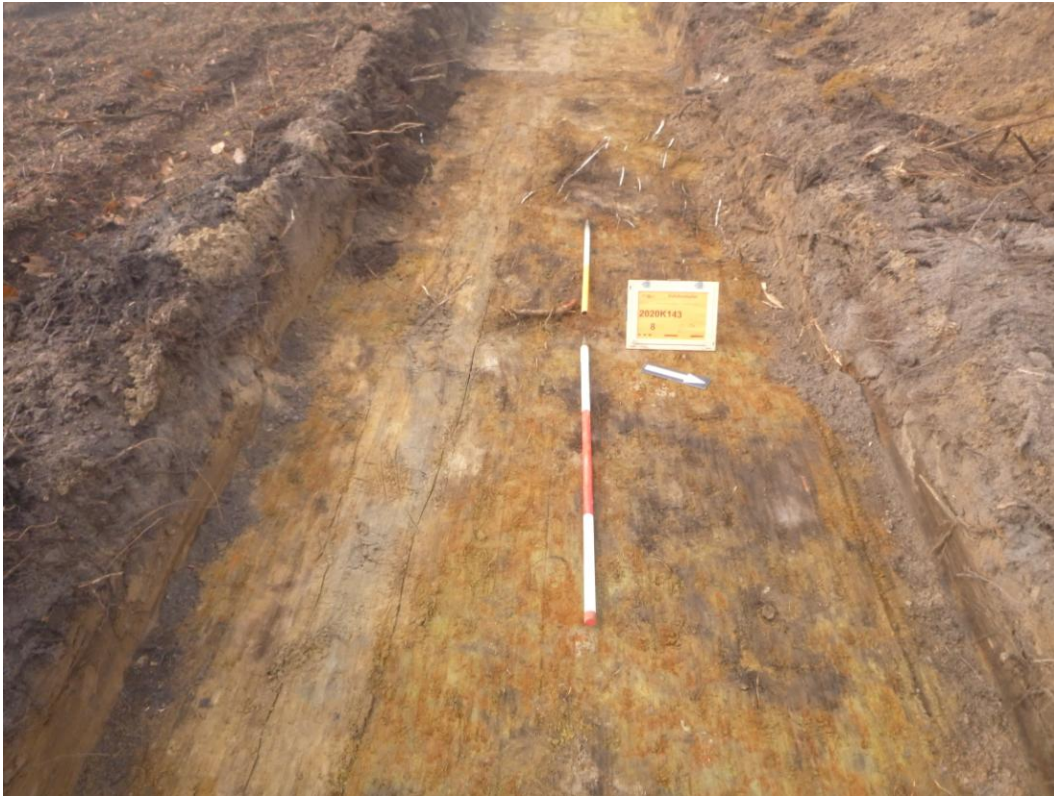

Afb. 21. Coupe van spoor 6 in het kijkvenster.

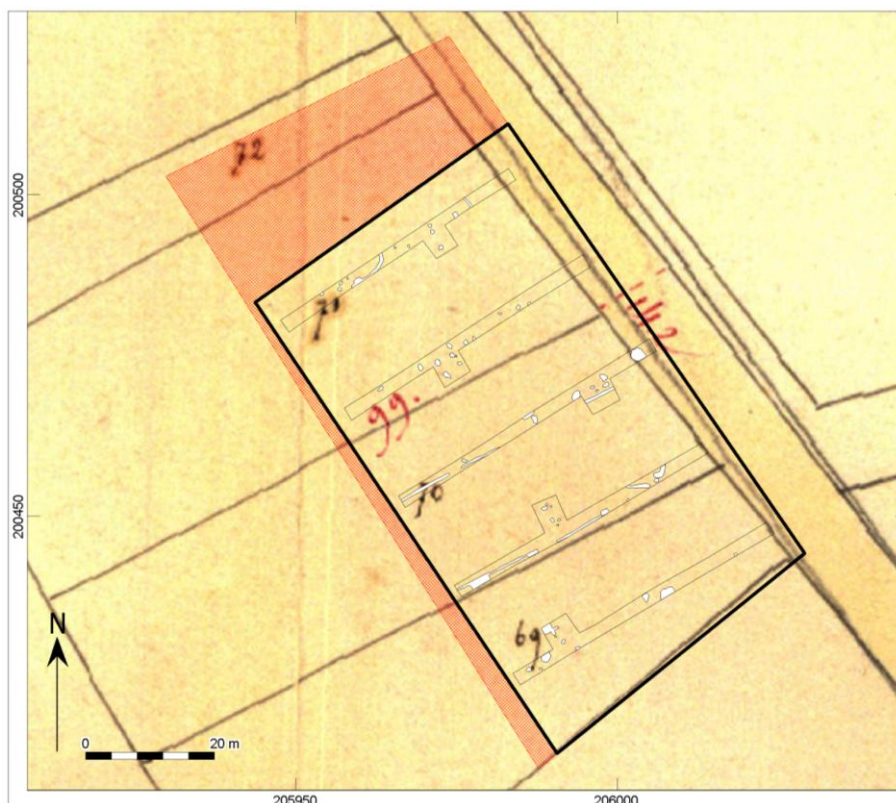
Afb. 22. Allesporenkaart geplot op de Ferrariskaart (1777).

Verder werd er nog een greppel aangetroffen in het westen van werkput 4 (afb. 23). Het ging om een licht bruingrijs gevlekte dunne greppel. Deze greppel komt overeen met een perceelsgrens op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 (afb. 24). Hierop is ook te zien dat de perceelsgrens van werkput 3 niet meer aanwezig was. Op de Vandermaelenkaart uit 1846 is te zien dat het plangebied bebost is en geen perceelsgrenzen meer aanwezig zijn. In werkput 4 en 5 werd ook een kijkvenster aangelegd. Hierin werden alleen nog recente verstoringen en natuurlijke verkleuringen aangetroffen.

Afb. 23. Greppel in werkput 4.

Afb. 24. Allesporenkaart geplot op de Atlas der Buurtwegen (1840).

4 Besluit

4.1 Assessment van het onderzochte gebied

Op basis van het bureauonderzoek werden archeologische resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen verwacht. In het plangebied zijn buiten twee greppels geen aantal archeologisch relevante sporen aangetroffen. Er werden een aantal recente verstoringen en natuurlijke verkleuringen aangetroffen.

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
Tijdens het onderzoek werden de A- en C-horizont waargenomen. De A-horizont was donker grijsbruin en relatief dun. Het was geen ploeglaag maar eerder een strooisellaag door het bos dat erop gestaan had. De C-horizont bestond uit een gele quartaire dekzand laag en een groene tertiaire laag. In werkput 2 werd alleen de tertiaire laag waargenomen. In het westen van werkput 1 en 3 werd nog een grijs gevlekte reductiehorizont aangetroffen die waarschijnlijk ontstaan is door de opvulling van een erosiegeultje.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
Het ontbreken van de E-en B-horizont kan verklaard worden door de aanwezigheid van het bos of het verwijderen van het bos. Hierdoor kunnen deze lagen verstoord zijn of afgegraven zijn geweest. Ook kan erosie de bovenste lagen verstoord hebben.
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
Er werden twee greppels, recente verstoringen en natuurlijke verkleuringen aangetroffen. De greppels lagen in werkput 3 en 4 en komen overeen met perceelsgrenzen op historische kaarten.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
De greppels en recente verstoringen zijn antropogeen en de rest was natuurlijk.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
De bewaringstoestand van de sporen was matig. De greppels waren in het vlak niet diep meer bewaard. De natuurlijke verkleuringen en recente verstoringen waren goed bewaard.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
De sporen maken geen deel uit van een structuur.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
De greppels behoren tot de Nieuwe Tijd. De natuurlijke verkleuringen en recente verstoringen zijn recenter.
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
Er kan geen uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van occupatie.
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
Er werden alleen twee perceelsgrenzen uit de Nieuwe Tijd aangetroffen die niet tot een erf of nederzetting horen.
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - Wat is de omvang?
  - Komen er oversnijdingen voor?
  - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
 Er werden geen funeraire resten aangetroffen.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
De sporen werden aan de top van de natuurlijke bodem aangetroffen, de C-horizont.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
De bodem laat een oude natte context zien, waarschijnlijk een erosiegeul. Het plangebied ligt op relatief hoger gelegen gebied in de omgeving. Door erosie is de geul ontstaan en later opgevuld geraakt wat nu nog te zien is in de bodem.
- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
Doordat er geen E- of B-horizont aanwezig is; kunnen ondiepe sporen eventueel verstoord zijn. Ook zullen de bomen sporen verstoord hebben doordat deze een diepe en soms brede verstoringen veroorzaken tot diep in de C-horizont.
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
Er werden geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
Er werden geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
Er werden geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
Er werden geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
Er wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

4.2 Bepaling van vervolgonderzoek

Door de afwezigheid van archeologische relevant sporen binnen het plangebied, is er geen kennispotentieel voor verder onderzoek. Er werden alleen twee Nieuwe Tijd perceelsgreppels, recente verstoringen en natuurlijke verkleuringen aangetroffen.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert een vrijgave van het terrein. Het proefsleuvenonderzoek vormt dan het einde van het archeologisch traject op de locatie Olmensesteenweg te Ham.

5 Samenvatting

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in december 2019 en januari 2020 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Olmensesteenweg te Ham. De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen herverkaveling van de bestaande percelen.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat eventuele resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen een middelhoge verwachting hebben. Archeologische resten uit het Paleolithicum, Mesolithicum en de Nieuwe Tijd hadden een lage verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de landschapsgenese van het plangebied, de daarmee samenhangende bewoningsgeschiedenis en de aanblik van het plangebied op geraadpleegd historisch kaartmateriaal.

Omdat er een potentieel aan archeologisch waardevolle contexten was, is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden er enkele sleuven uitgegraven om uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische sporen. Tijdens dit onderzoek bleek dat het plangebied geen archeologisch relevante sporen bevatte buiten twee Nieuwe Tijd perceelgreppels. Hierdoor is er weinig potentieel voor kennisvermeerdering voor vervolgonderzoek.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert een vrijgave van het plangebied aan de Olmensesteenweg te Ham.

Literatuur

Stevens, F., 2020: *Olmensesteenweg, Ham. Een Archeologienota*, Geel. (VEC Nota 694)

Stevens, F., 2020a: *Olmensesteenweg, Ham. Programma van Maatregelen*, Geel. (VEC Nota 694)

Geraadpleegde websites

<http://www.geopunt.be/kaart>

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>

<https://id.erfgoed.net>

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2020K143
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied te Ham
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-2020
Plannummer	2
Type plan	GRB-kaart
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-2020
Plannummer	3
Type plan	Tekening
Onderwerp plan	Technische tekening van de geplande situatie.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend
Plannummer	4
Type plan	GRB-kaart
Onderwerp plan	Geplande puttenplan met het natuurgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	11-2020
Plannummer	7
Type plan	Luchtfoto
Onderwerp plan	Overzicht van de aangelegde putten
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	25-11-2020
Plannummer	8
Type plan	GRB-kaart
Onderwerp plan	Locatie van de profielkolommen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	26-011-2020
Plannummer	10
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek
Aanmaakschaal	Onbekend

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	26-11-2020
Plannummer	22
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart geplot op de Ferrariskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	26-11-2020
Plannummer	25
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Allesporenkaart geplot op de Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	26-11-2020

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2020K143
Onderwerp	Fotolijst
ID	5
Type	Sfeerfoto
Onderwerp	Zicht op het natuurgebied richting het noordwesten
ID	6
Type	Sfeerfoto
Onderwerp	Zicht op het gerooid terrein richting het zuiden
ID	9
Type	Profielfoto
Onderwerp	Profielen 1.1 en 3.1
ID	11
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Verstoringen van wortels en stronken in werkput 5.
ID	12
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Recente verstoring met plastic in werkput 1.
ID	13
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Kijkvenster in werkput 1
ID	14
Type	Coupefoto
Onderwerp	Coupe van spoor 1

ID	15
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Spoor 3, 4 en 5 in het vlak
ID	16
Type	Coupefoto
Onderwerp	Coupe van spoor 3
ID	17
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Kijkvenster in werkput 2
ID	18
Type	Coupefoto
Onderwerp	Coupe van een natuurlijk spoor in werkput 2.
ID	19
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Spoor 6 in het westen van werkput 3.
ID	20
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Kijkvenster in werkput 2.
ID	21
Type	Coupefoto
Onderwerp	Coupe van spoor 6 in het kijkvenster.
ID	23
Type	Vlakfoto
Onderwerp	Greppel in werkput 4

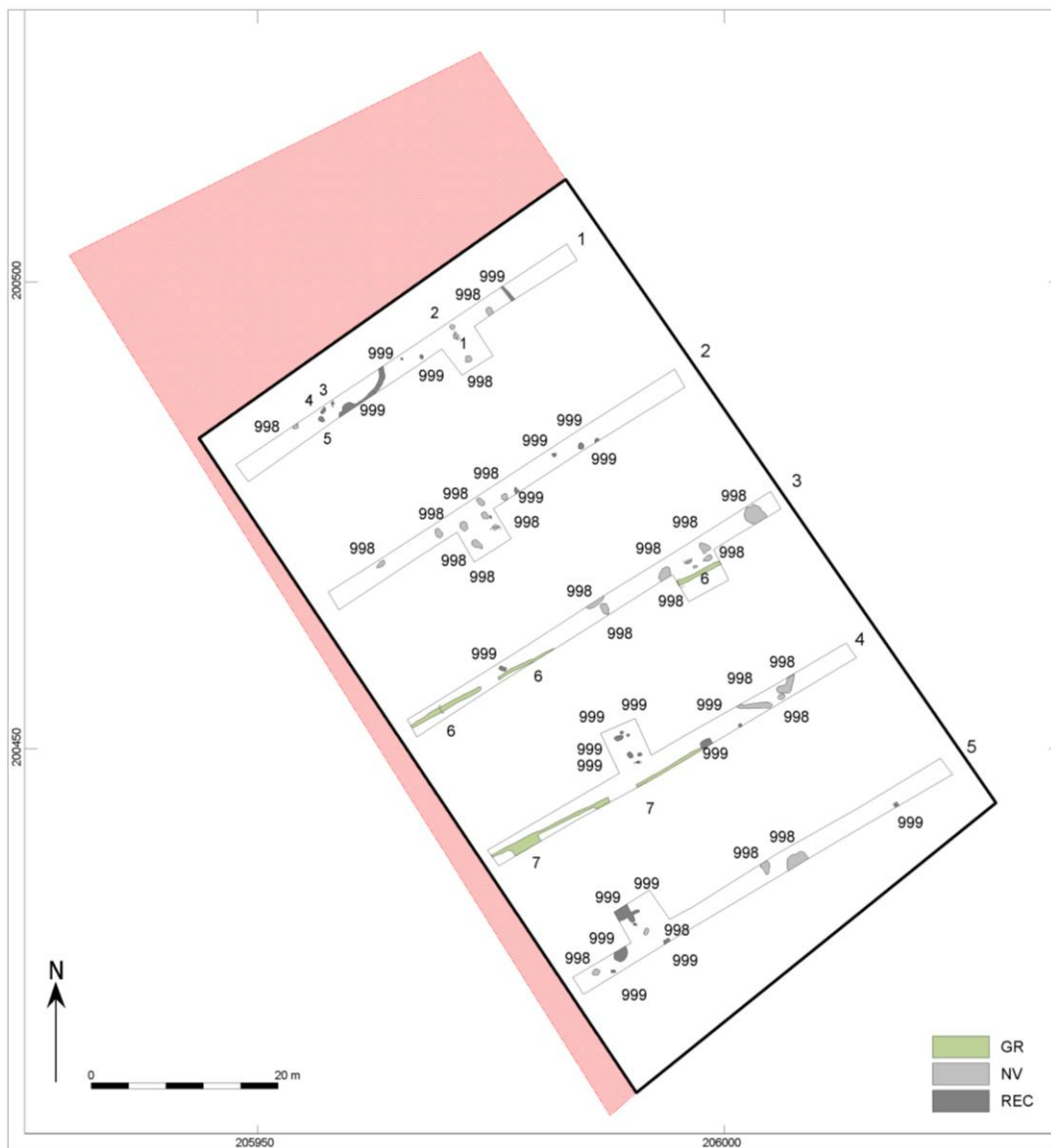
Bijlage 3 Tekeninglijst

Projectcode	2020K143
Onderwerp	Tekeningenlijst
Tekeningnummer	1
Type	Profieltekening
Onderwerp	Profielkolommen + coupe
Aanmaakschaal	1:20
Aanmaakwijze	Manueel
Datum	23 november 2020

Bijlage 4 Sporenlijst

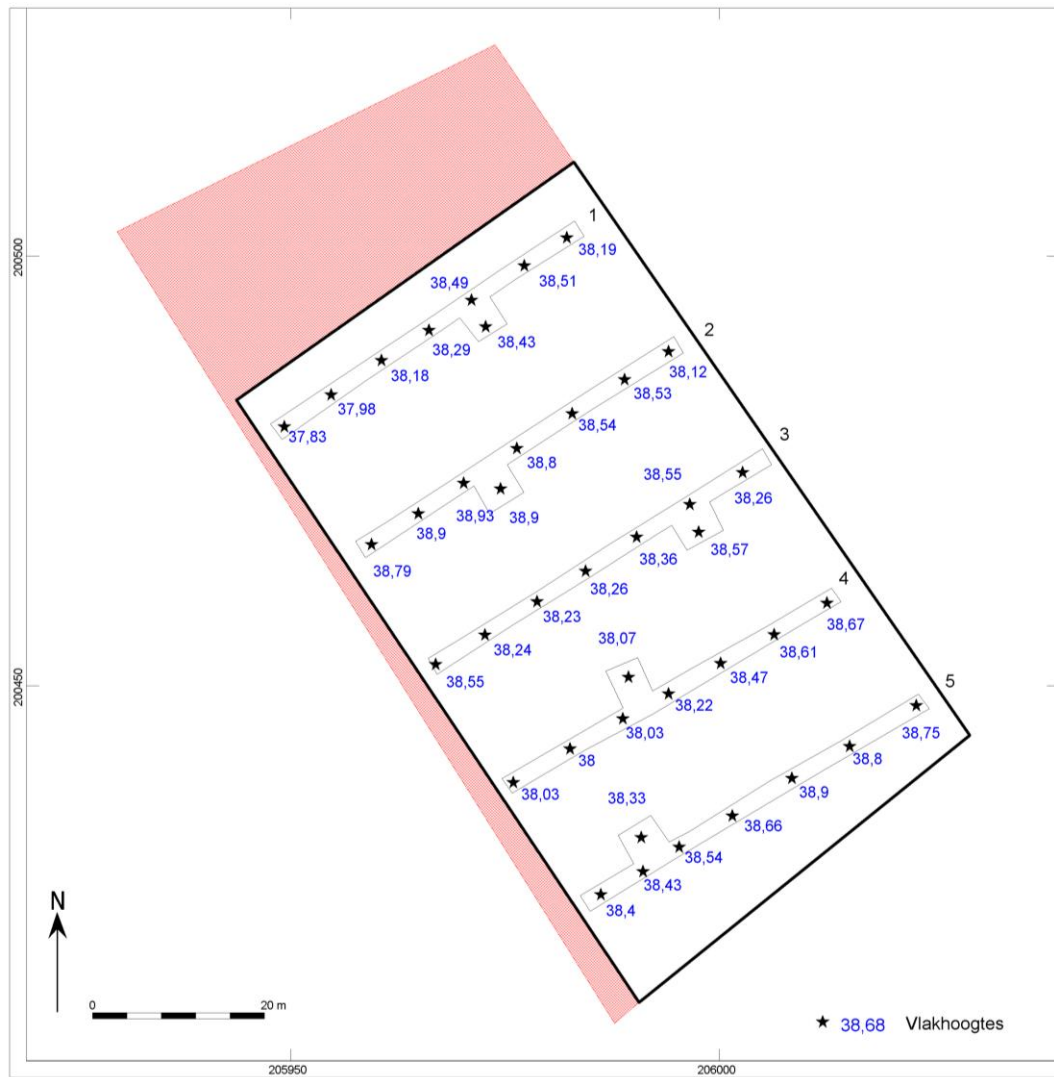
OPGR_ID	PUTNR	VLAKNR	SPOORN	VULLINGNR	AARDSPoor	VORM_VLAK	VORM_COUPE	DIEPTE	TINT	HOOFDKLEUR	NEVENKLEUR	TEXTUUR	GEVLEKT
HAM1-20	1	1	1	1	NV	OVL	ONR			GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	1	1	2	1	NV	RND				GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	1	1	3	1	REC	RND	PNT			GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	1	1	4	1	REC	OVL				GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	1	1	5	1	REC	OVL				GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	3	1	6	1	GR	LIN	KOM	40		BR	GR	ZS1	nee
HAM1-20	3	1	6	2	GR	LIN	KOM	40		GR	BR	ZS1	nee
HAM1-20	4	1	7	1	GR	LIN			L	BR	GR	ZS1	ja

Bijlage 5 Gedetailleerde sporenkaarten

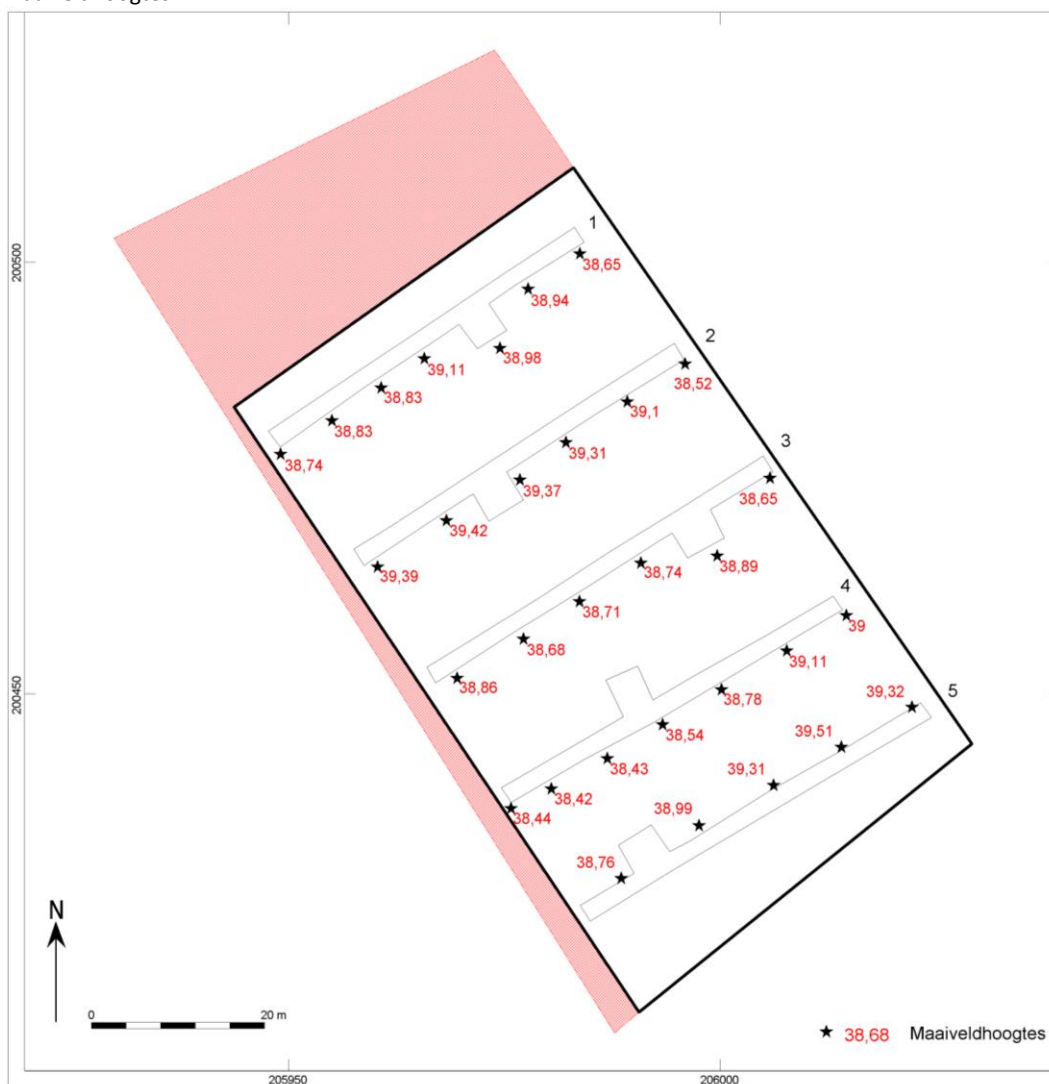
Bijlage 6 Vlak- en maaiveldhoogtes

Vlakhoogtes

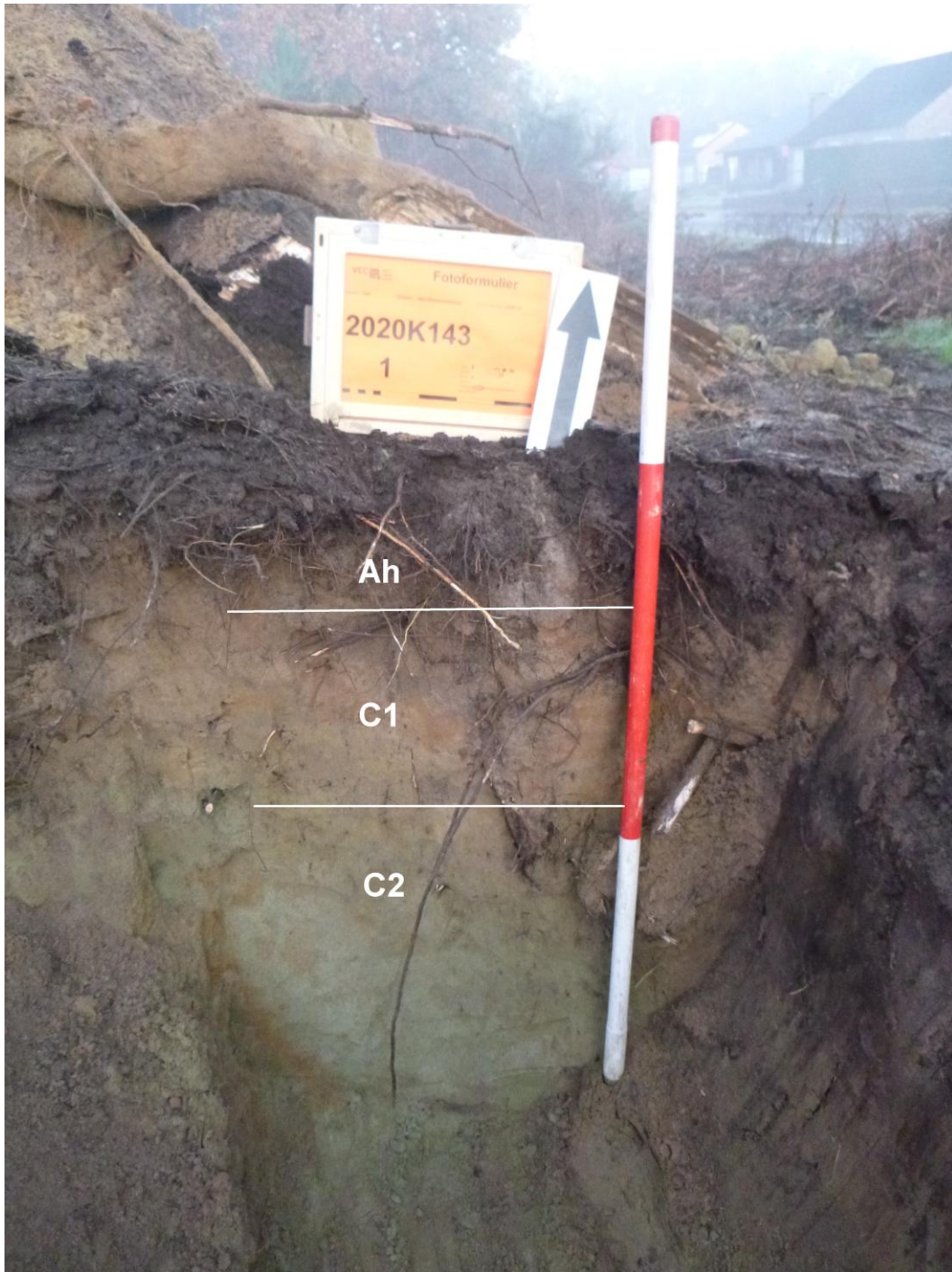
Maaiveldhoogtes:

Bijlage 7 Beschrijving referentieprofiel

Referentieprofiel:	1	Landgebruik:	Braak
Datum:	23 november 2020	Vegetatie:	Onkruid
Type onderzoek:	Proefsleuven	Bodemclassificatie:	Zcfc
Profielkolom nummer	1.1	Fotonummer:	1
Projectcode:	2020K143	Afbeeldingsnummer foto('s):	HAM1-20-0001 t/m 0002
Weersomstandigheden:	Mistig, 10°C		
Beschrijver:	J.Siemons		
x-y-coördinaten (Lambert EPSG:31370):	205.983,905/ 200.501,216		
z-coördinaat (m t.o.v. TAW):	38,6		

nummer	aardkundige eenheid	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	nat/droog beschreven	textuur	zandmediaan	kleur (visueel)	kleur (Munsell)	fenomenen	grensduidelijkheid	grensregelmatigheid	interpretatie (aardkundige eenheid)
1	0	20		droog	Zand (Z)	Fijn zand (Z1)	Donker grijsbruin	/	strooilaag	duidelijk	onregelmatig	Ah
2	20	50		droog	Zand (Z)	Fijn zand (Z1)	bruingeel	/	Dekzand moederbodem	duidelijk	onregelmatig	C1
3	50	100	(putbodem)	droog	Zand (Z)	Fijn zand (Z1)	grijsgroen	/	Tertiaire moederbodem	/	/	C2

Referentieprofiel:	2	Landgebruik:	Braak
Datum:	23 november 2020	Vegetatie:	Onkruid
Type onderzoek:	Proefsleuven	Bodemclassificatie:	Zcfc
Profielkolom nummer	3.1	Fotonummer:	7
Projectcode:	2020K143	Afbeeldingsnummer foto('s):	HAM1-20-0049 t/m 0050
Weersomstandigheden:	Mistig, 10°C		
Beschrijver:	J.Siemons		
x-y-coördinaten (Lambert EPSG:31370):	205.970,937/ 200.456,633		
z-coördinaat (m t.o.v. TAW):	38,94		

nummer	aardkundige eenheid	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	nat/droog beschreven	textuur	zandmediaan	kleur (visueel)	kleur (Munsell)	fenomenen	grensduidelijkheid	grensregelmatigheid	interpretatie (aardkundige eenheid)
1	0	30		droog	Zand(Z)	Fijn zand (Z1)	Donker grijsbruin	/	Humeuze bouwvoor	duidelijk	regelmatig	Ah
2	30	60		droog	Zand(Z)	Fijn zand (Z1)	bruingeel	/	Dekzand moederbodem	duidelijk	onregelmatig	C1
3	60	110		droog	Zand(Z)	Fijn zand (Z1)	Witgrijs gevlekt	/	reductiehorizont	duidelijk	onregelmatig	C2
4	110	120	(putbodem)	droog	Zand(Z)	Fijn zand (Z1)	geelbruin gevlekt	/	Ijzerrijke reductiehorizont	/	/	C3

Bijlage 8 Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN

Versie 1.6

AARD SPOOR

Aard van het spoor

<u>Co de</u>	<u>Omschrijving</u>
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerkconcentratie
BA	balke
BES	beschoeiing
BG	borgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwweg
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuike
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtskoolconcentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkanter kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	oploegslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantarische verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plagenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potsal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergew
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent

SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteencentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe

<u>Co de</u>	<u>Omschrijving</u>
ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	ronde
VLK	vlak
KOM	komvormig
REV	revolvertas
VRK	vierkant
RHK	recht hoekig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

<u>Co de</u>	<u>Omschrijving</u>
LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovale
RHK	recht hoekig
RND	ronde
SIK	sikkelvormig
VRK	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur

<u>Co de</u>	<u>Referentie</u>
BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruin (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluit sel van een vullin g

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen s chelp)
BS	baksteen
BW	bou waardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosta at
GL	glas
HK	hout skool
HL	hutte nleem
HT	hout
KI	kiesel
LR	leer
M ET	metaal
M N	mang aan
NS	natu ursteen
OKR	oker
SCH	schel p
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	wu rsteen

TEXTUUR

Textuur r van een vulling met NEN-c lassificatie

<u>Code</u>	<u>NEN</u>	<u>Referentie</u>
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
M K	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z- K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
M ZI	Kz2	matig licht e zavel
LZI	Kz3	licht e zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z- L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleig veen
V3	VKM	mineraalarm veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
M Z	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGH Z	g1	iets grind houdend zan d
MGH Z	g2	matig grind houdend zan d
SGH Z	g3	sterk grindhoudend zan d
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZH G	Gz2	matig zand houdend g rind
SZH G	Gz3	sterk zand houdend g rind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	hum ushouden d
H1	h2	matig humeus
H2	h3	hum usrijk

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AW	aardewerk vaatwerk
AWG	gedraaid aardewe rk
AWH	han dgevo rmd Aardewerk
BAK STN	baksteen
DAKPAN	dakpan
OXB	bot (geen s chelp)
OM B	bot menselijk
OD B	bot dierlijk
CREM	crema tiereste n
BOUWMA	T bouwwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	copr oliet
GLS	glas (ge en slak)
HK	hout skool
HT	hout (geen hou tskool, geen plantaar dige resten)
KER	keramische objecten (weef gewichten e.d.)
OD L	leer
M XX	metaal (geen slak)
MC U	koper/b ron s
M FE	ijzer
MP B	lood
M IX	gemengd
SXX	natu ursteen (geen wu ursteen)
PIJP	pijpenkop pen en -stele n
SCH	schel p
SLAK	slak ken
TE GEL	tegel
OTE	textiel, tou w
HU TTELM	verbrand e klei (geen lemen gewicht en)
SVU	wu rs tee n
XXX	overig

MONSTER

Aard van een mo nste r

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
M A	mo nste r algemeen
MAR	mo nster artropo den
MB OT	mo nster bot
M C14	mo nster voor ¹⁴ C-da terin g
MC H	chemisch mons ter
M CR	crematiem onster
M D	mo nster voor dendroc hronologisch on derzoek
M DIA	diatomeeën m onster
M DNA	DNA- mo nster
MFF	fosfaatmons ter
MH K	hout skoolm onste r
MHT	hou tmo nster
M P	pollen monster
M SC	schel pen monster
M SL	mo nste r slijpp laat
M Z	zade nm onster voor botanisch on derzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een v ondst of monster is verzameld.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AA C	aanleg coupe (hand matig schaven)
AAN V	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIG B	big bag
COUP	couperen (hand matig)
DETC	de tector von dst
LIC H	lich ten (vondst met omringen de grond integraal verwijderd)
MA A	machinale aanleg
MA F	machinale afwerking (of machinaal couperen)
M SCH	machinaal schaven
PUNT	puntv ondst (ingeme ten)
SCHA	uits chaven (handmatig)
SPIT	uits pitten (handmatig)
TROF	troffele n